

1. a) Alakítsd át a következő mondatokat tagadóvá úgy, hogy a kiemelt mondatrészek is tagadóvá váljanak! ¹

A) **Bárkinek** elmondhatod.

.....

B) **Valahol** megvan a telefonom.

.....

b)² A kiemelt mondatrészekeken kívül melyik mondatrész vált még tagadóvá?

2. Alakítsd át az alábbi kijelentő mondatokat felszólítóvá! Mindig a példának megfelelő alakot írd be!

Pl.: Béla megtanulja a leckét. → Béla, tanuld meg a leckét!

a) Béla megmondja az igazat. → Béla, az igazat!

b) Anyu hisz nekem. → Anyu, nekem!

c) Zoli kinyitja az ablakot. → Zoli, az ablakot!

d) Kati idehozza a füzetét. → Kati, a füzetedet!

e) Géza nem játszik a labdával. → Géza, ne a labdával!

3. A kommunikáció során sokszor nem pontosan azt mondjuk, mint amit gondolunk. Alakítsd át a következő mondatokat a beszélő valódi szándékát kifejező mondatokká!³

a mondat	a beszélő valódi szándéka
<i>példa: Kinyitnád az ablakot?</i>	<i>Nyisd ki az ablakot!</i>
a) Most pedig kitakarítod a szobádat.	
b) Ugye nem kérsz több fagyilaltot?	
c) Azt hiszed, hogy ez vicces volt?	

¹ Bevezető feladat, önálló feladat megoldás.

² Mondatrészeket érdemes átismételni. 7. osztályos tananyag.

³ A mondatfajtákat 8. évfolyam elején tanulják mélyebben. A beszélő szándéka szerinti csoportosítást érdemes átismételni velük.

4. Pótold a mondatvégi hiányzó írásjeleket!

Vajon visszajön még ma
Tyú, milyen szép lett
Gyere, menjünk együtt
Bárcsak kisütne már a nap
A legjobb barát a könyv
Óh, már iskolába kell menni
Csodálatosan szólnak a madarak

5. Alakítsd át az alábbi mondatokat tagadó, ill. tiltó mondatokká!⁴

Az idei nyár nagyon meleg volt.

.....

Azt a könyvet szeretném elolvasni.

.....

Kati volt nálunk tegnap.

.....

Üljetek le!

.....

6. Alakítsd át a mondatok kérdő mondatokká az -e kérdőszó alkalmazásával!

A szerelő már megjavította a vízcsapot.

.....

A versenyt meg fogjuk nyerni.

.....

Nem adnád oda neki a füzetedet.

.....

⁴ Ez a feladat kihagyható, hogy a szó szerkezetekre is maradjon idő!

7. Csoportosítsd az alábbi párbeszéd mondatait szerkezetük szerint! Írd a mondat számát a megfelelő helyre!⁵

- (1) Hány óra van? (2) Negyed hét múlt öt perccel. (3) Akkor igyekezni kell.
 (4) Mindjárt indul a repülők. (5) És még meg kell keresnem az egyik barátomat.
 (6) Nála lesznek a lakáskulcsaim. (7) Ő vigyáz majd a lakásra. (8) Hívjunk taxit!
 (9) Telefonálj! (10) Jó! (11) Itt is van a taxi. (12) Indulhatunk.

Tómondat:

Hiányos mondat:.....

Tagolatlan mondat:.....

Bővített mondat:.....

b. Alakítsd át a következő tómondatot minél több új mondatrész hozzáadásával bővített mondattá! Mindig csak egy mondatrészt tegyél az előzőhöz! Legalább 4 mondatot írd!

Gárdonyi Géza író volt.⁶

.....

8. Keress szószerkezetenként 2-2 példát a szövegből a táblázat kitöltéséhez! A táblázat mindegyik pontozott vonalára csak egy szószerkezetet írd!⁷

Ritka virágunk az ernyős körtike. Az Őrségben vagy a Bükkben is megtalálható ez a védett növény. Örökzöld, lándzsás levelei örvösen állnak, és virágai kis ernyőben rendeződnek.

állítmány-alany kapcsolat	alárendelő szószerkezet (állítmány-alany nem lehet)	mellérendelő szószerkezet
.....

⁵ A mondat szerkezet szerinti csoportosítását 8. évfolyam elején tanulják, de mégis érdemes röviden átismételni, mit is takarnak a feladatban megjelölt megnevezések.

⁶ Segítségül lehet megadni mondatrészeket, amelyekkel bővíthetik a mondatot.

⁷ A szószerkezetek témakör nehezen szokott menni, itt szükséges lesz magyarázat. *Mi a szószerkezet, milyen fajtái vannak, mi az az alaptag +bővítmény, stb...* Elvileg 7. osztályban tanulják, de sokszor nem szokott menni csak a mondatelemzés. A 8. feladatot közösen oldhatjuk meg, a 9. és 10. feladatokkal önállóan dolgozhatnak.

9. Írj egy-egy példát a megadott szó szerkezetre az alábbi kis szövegből!

A zebrákról

Afrikában évszázadok óta népes családokban élnek, minden társukat személyesen ismerik. Legfontosabb azonosító jellegzetességük testük csíkok alkotta mintázata.

Pl.: helyhatározós szó szerkezet: *Afrikában élnek*

a) tárgyias szó szerkezet:

b) időhatározós szó szerkezet:

c) minőségjelzős szó szerkezet:

d) birtokos jelzős szó szerkezet:

10. Keress az idézett szövegből két – két példát a megadott szó szerkezetekre!

„Szegény Tisza! Eddig kénye – kedve szerint kalandozta be a világot, mint valami féktelen, szilaj csikó; most pedig zablát vernek szájába, hámba fogják, s ballaghat majd szépen a kerékvágásban.”

a. módhatározós szó szerkezet: _____

b. tárgyias szó szerkezet: _____

c. minőségjelzős szó szerkezet: _____

d. helyhatározós szó szerkezet: _____

e. időhatározós szó szerkezet: _____

11. Olvasd el a verset, majd oldd meg a feladatokat!

a. Válaszd ki, és írd a vonalra a verssorba illő szót!

Egy szú beszorult a hokedli..... *lábába, fájába, lapjába*

Ráült a szakácsnő százszor is napjába:

És jött a baj csóstül. Még a tetejébe,

Az asztalos szöget ütött a fejébe.

Néha percegig már percegni sem tudott,

Végül hát megírta e testamentumot⁸:

– A nagy hármasszekrényt, mely koromszín, ében,

Özvegyemre hagyom, járjon..... *fehérben, feketében, kedvében*

Ha a gyász hét letelt, s férjhez megy ismét,

Ne maradjon jussa⁹ tőlem, csak a *lámpa, kétely, küsszék*

⁸ testamentum: végrendelet

⁹ juss: örökség

Fiam, ki kalandos, regényes, mint atyja,
A nagy mahagóni könyvszekrényt bújhatja.
Kerülje a drámát, bölcséleti művet,
Mert a nehéz könyvek szétnyúvik a **nyüvet**.
Lányom, aki szégyent szégyennel tetézett,
S lezabipetézett,
Kint éljen eztán
A szemétlárában, kegyelemdeszkán!
Végül az anyósom.- Megérdemli nagyon;
Rá a vadonatúj, szép csóbútort..... **hagyom**, *rendelem, teszem*

(Romhányi József: Egy szű végrendelete)

b. Milyen képtelenségről szól a vers? Írj erre egy példát!

A szű végrendelezik, rokonaira hagyja a tulajdonának tekintett tárgyakat.

c. Karikázd be azokat a szavakat, melyek jelentése: apró bogár, élősködő rovar!

d. Értelmezd a vers néhány szavát, kifejezését!

jött a baj csőstül: *egymás után gyorsan érkeztek a gondok*

szétnyúvik: *tönkreteszik, elhasználják*

szégyent szégyennel tetéz: *újabb szégyellnivalót cselekszik*

kegyelemdeszkán: *kegyelemkenyéren / megtűrve, számkivetve*

e. Foglald össze röviden, hogy miért írt testamentumot a szű!

A szűt balesetek sorozata érte: beszorult a hokedli lapjába, agyonnyomta a szakácsnő, szöget ütöttek a fejébe. A szű felkészült a halálra, ezért rendelkezett. Szeretett volna igazságosan végrendelezni a családjáról.

A szószerkezetek fajtái

Alárendelő	Mellérendelő
Alanyi (pl. a macska heverészik, elállt az eső, fürödni tilos)	Kapcsolatos (pl. Adélnak és Bálintnak, mustárral és ketchuppal)
Tárgyas (pl. halat eszik, buborékot fújó, üdítőt venni)	Ellentétes (pl. kicsi, de finom; bonyolult, de követhető)
Határozós (pl. biciklire ül, háromra jön, Esztivel érkezett, mesélt az álmáról)	Választó (pl. jön vagy marad, moziba vagy színházba)
Jelzős (pl. két képet, napozó lányról, Anna pizsamája)	Következtető (pl. piros, tehát érett; törött, így használhatatlan)
	Magyarázó (pl. nyugós, ugyanis beteg; romlott, vagyis ehető)